

AUTOR:	Mgr. Veronika Bajgarová	ZNAČKA:	VY_32_INOVACE_08_CJL_20
OBOR STUDIA:	Gastronomie, Cestovní ruch	ROČNÍK:	1., 3., 4.
PŘEDMĚT:	Český jazyk a literatura	VYTVOŘENO:	květen 2013
TEMATICKÝ OKRUH:	Literatura od starověku po romantismus		
NÁZEV:	Karel Jaromír Erben, Josef Kajetán Tyl		
ANOTACE, METODICKÝ POKYN:	<p>Výukový materiál je vytvořen zejména pro žáky 1. ročníku dálkového nástavbového studia oboru Management v gastronomii. Žákům 3. a 4. ročníku oboru Cestovní ruch slouží k zopakování učiva a ověření úrovně osvojení poznatků daného tématu, a to formou samostatné práce.</p> <p>Soubor obsahuje výkladový materiál k tématu Karel Jaromír Erben, Josef Kajetán Tyl, který je zpřístupněn žákům formou e-learningu.</p> <p>Žák se pod svým uživatelským jménem a heslem (jež mu je přiděleno) přihlásí do výukového prostředí http://moodle.ssss.cz. Pod názvem konkrétního vyučujícího a příslušného předmětu vyhledá nabídku kurzů.</p> <p>Zadaný kurz obsahuje materiál, jež má žák prostudovat. Učivo je doplněno obrázky, citacemi úryvků z literárních děl, v závěru jsou úkoly, které žák samostatně vypracuje. Kurz obsahuje opakovací test, který prověří získané vědomosti a znalosti. Jeho spuštění řídí konkrétní vyučující. Ten nastaví pravidla, za kterých je možné test absolvovat (prostředí, čas, četnost opakování, hodnocení).</p>		
ODKAZY A CITACE:	<p>POLÁŠKOVÁ, Taťána, Dagmar MILOTOVÁ a Zuzana DVOŘÁKOVÁ.</p> <p>Literatura: přehled středoškolského učiva. Třebíč: Petra Velanová, 2005. ISBN 80-902571-4-3.</p>		

Karel Jaromír Erben

(1811-1870)

- ◆ Vystudoval gymnázium v Hradci Králové, pak filozofii a práva v Praze.
- ◆ Přítel Palackého, současník Máchův.
- ◆ Archivář, historik a překladatel.
- ◆ Sběratel lidové slovesnosti slovanských národů; zajímal se především o pohádky a pověsti, písně a říkadla, vydával je v originále i v překladech např. ***Prostonárodní písně a říkadla***, dále ***Sto prostonárodních pohádek a pověstí slovanských v nářečích původních***.
 - ◆ Nejznámější pohádky: *Zlatovláska*, *Tři zlaté vlasy děda Vševěda*, *Dlouhý, Široký a Bystrozraký*, *O ptáku Ohniváku a lišce Ryšce*.
- ◆ Hlavním dílem je sbírka básní ***Kytice*** z roku 1853.
 - ◆ Jejím podkladem jsou staré české pověsti, autor znal tyto pověsti ze své sběratelské činnosti.
 - ◆ Naši předkové se dívali na svět fatalisticky (fatum = osud), osudově, tzn., co je osudem určeno, to se vyplní. Jestliže někdo poruší základní přirozené vztahy mezi lidmi – postaví se svému osudu, je vzápětí krutě potrestán. Tento krutý, nadosobní řád nelze zrušit, je ho ale možno překonat pokáním (Záhořovo lože, Poklad).
 - ◆ Hrdinkami jsou většinou ženy, a to ženy – matky a jejich vztahy s dětmi (někdy i v záporném smyslu).
 - ◆ Sbíрка obsahuje 13 básní, balad:

● Kytice	● Záhořovo lože
● Poklad	● Vodník
● Svatební košile	● Vrba
● Polednice	● Lilie
● Zlatý kolovrat	● Dceřina kletba
● Štědrý den	● Věštkyňe
● Holoubek	
 - ◆ Sbíрка vychází v době tuhého absolutismu – v době tvrdé cenzury, kdy je každý vlastenecký projev zakázán. Přesto jí dává Erben poslední básní *Věštkyňe* vlastenecký ráz.

- ◆ Zvláštní místo zaujímá báseň *Záhořovo lože*. Autor v ní polemizuje s K. H. Máchou (Vilém je za své zločiny potrestán, Záhoř je vykoupen vzhledem ke dlouholetému pokání.).
- ◆ Kytice inspirovala řadu našich umělců k nejrůznějším uměleckým dílům (A. Dvořák, Z. Fibich, J. Suchý – parodie).

Josef Kajetán Tyl (1808-1856)

- ◆ První velký český dramatik, psal také prózu a byl i novinářem (časopis Květy).
- ◆ Pocházel z Kutné Hory, odkud často čerpal náměty pro svou tvorbu.
- ◆ Na gymnáziu ho ovlivnil profesor V. K. Klicpera, divadlu zůstal věrný po celý svůj život.
- ◆ Chtěl se živit jako úředník, ale raději řídil představení na vedlejší scéně Stavovského divadla. Působil dokonce i v kočovné herecké společnosti.
- ◆ Zemřel v Plzni zlomen životními útrapami (byl i pod policejním dohledem vzhledem ke svému novinářskému působení v roce 1848).
- ◆ Psal historické hry, hry ze své současnosti a báchorky.
 - ◆ **Kutnohorští havíři** – hra, ve které jde o skutečnou událost v 15. století - bouře kutnohorských havířů. Nepřímo se vztahuje k prvním dělnickým hnutím v Praze ve 40. letech 19. století. Tyl ve hře radí neuzavírat se zaměstnavateli kompromisy, dovést boj až do konce.
 - ◆ Další hra **Jan Hus** - zobrazuje Husův boj s církví, není však naplněna atmosférou tehdejší doby. Hus a jeho stoupenci kritizují církev, ta symbolizuje vlastně Rakouskou monarchii.
 - ◆ K nejznámějším dílům patří hra **Fidlovačka aneb žádný hněv a žádná rvačka** - fraška, jejíž děj se odehrává v průběhu každoroční slavnosti ševců. Poprvé se hrála ve Stavovském divadle r. 1834. Jako všechny Tylovy hry je i tato naplněna vlasteneckými myšlenkami. Zazněla v ní poprvé na hudbu Františka Škroupa píseň *Kde domov můj*, v podání slepého houslisty Mareše.

- ◆ Báchorky mají realistický děj, do něhož vstupují bytosti nadpřirozené nebo se v něm objevují nadpřirozené motivy. To platí zejména pro nejznámější báchorku **Strakonický dudák**. Vypráví o dudákovi Švandovi, který má rád svou Dorotku, ale je chudý, a proto se vydává do světa. Jeho utajená matka, víla Rosava, dá jeho dudám kouzelnou moc, Švanda bohatne, ale díky rádci Vocílkovi peníze utratí. Nakonec si pro něj do světa jde sama Dorotka a šťastně se vrátí oba domů.
- ◆ Tyl byl také prozaikem a novinářem, psal historické povídky, zejména z prostředí Kutné Hory, svého rodiště, také povídky o životě různých umělců (**Rozervanec** - o povaze K. H. Máchy, plné rozporů).
- ◆ Jako novinář je spjat především s časopisem Květy. Tylův novinářský program byl velice široký, usiloval hlavně o vlasteneckou výchovu. Bojoval proti alkoholismu, karbanu a zadluženectví, vyzýval k pojišťování – tehdejší novince.
- ◆ Podle potřeby dovedl Tyl zaplnit celé novinové číslo sám, za svou žurnalistickou činnost v roce 1848 byl vypovězen z Prahy a do konce života sledován policií.

Úkoly

1. Přečtěte si ukázkou z čítanky ukázky (Sochrová, Marie: Čítanka II. k literatuře v kostce. Fragment, Praha 2008) **na str. 43 - 46**, z díla **Kytice** od **K. J. Erbena**. Vypracujte následující úkoly.

a) Svatební košile:

- Čím se panna provinila?
- Kdy se odehrává příběh?
- Co si s sebou bere dívka na cestu? Co mají věci společného?
- Je závěr balady tragický?

b) Vodník:

- Čím se dcera provinila?
- Jaký byl její trest?
- Jaké podmínky jí Vodník stanovil před návštěvou matky?
- Popište základní znaky klasické balady.

Test 20 – K. J. Erben, J. K. Tyl

Úloha 1

Dosud
nezodpovězeno

Počet bodů z 1,00

Úloha s
vlaječkou

 [Upravit úlohu](#)

Z kolika básní se skládá Erbenova "Kytice"?

Vyberte jednu z nabízených možností:

- ☐ a. 10
- ☐ b. 16
- ☐ c. 20
- ☐ d. 13

Úloha 2

Dosud
nezodpovězeno

Počet bodů z 1,00

Úloha s
vlaječkou

 [Upravit úlohu](#)

Jaký typ básně převažuje v Erbenově Kytici?

Vyberte jednu z nabízených možností:

- ☐ a. novela
- ☐ b. sonet
- ☐ c. balada
- ☐ d. romance

Úloha 3

Dosud
nezodpovězeno

Počet bodů z 1,00

Úloha s
vlaječkou

 [Upravit úlohu](#)

V Kytici vystupují většinou ženy - matky, většinou jsou zobrazovány jejich vztahy s dětmi.

Vyberte jednu z nabízených možností:

- ☐ Pravda
- ☐ Nepravda

Úloha 4

Dosud
nezodpovězeno

Počet bodů z 1,00

Úloha s
vlaječkou

 [Upravit úlohu](#)

Je závěr básně *Svatební košile* tragický? (Odpovězte ANO, či NE.)

Odpověď:

Úloha 5

Dosud
nezodpovězeno

Počet bodů z 1,00

Úloha s
vlaječkou

 [Upravit úlohu](#)

Která báseň z Kytice má vlastenecký charakter?

Vyberte jednu z nabízených možností:

- ☐ a. Věštyně
- ☐ b. Mateřídouška
- ☐ c. Svatební košile
- ☐ d. Záhořovo lože

Úloha 6

Dosud
nezodpovězeno

Počet bodů z 1,00

Úloha s
vlaječkou

 [Upravit úlohu](#)

Josef Kajetán Tyl nenapsal dílo:

Vyberte jednu z nabízených možností:

- ☐ a. Márinka
- ☐ b. Fidlovačka
- ☐ c. Strakonický dudák
- ☐ d. Jan Hus

Úloha 7

Dosud
nezodpovězeno

Počet bodů z 1,00

Úloha s
vláječkou

 [Upravit úlohu](#)

Kdo složil hudbu k písni *Kde domov můj* ze hry "Fidlovačka"? (Uveďte jméno i příjmení autora.)

Odpověď:

Úloha 8

Dosud
nezodpovězeno

Počet bodů z 1,00

Úloha s
vláječkou

 [Upravit úlohu](#)

Kdo byla matka Švandy dudáka v díle "Strakonický dudák"?

Vyberte jednu z nabízených možností:

- ☐ a. víla Jarmila
- ☐ b. čarodějnice Rosava
- ☐ c. Dorotka
- ☐ d. víla Rosava

Úloha 9

Dosud
nezodpovězeno

Počet bodů z 1,00

Úloha s
vláječkou

 [Upravit úlohu](#)

Josef Kajetán Tyl byl i významným novinářem, založil časopis Květy.

Vyberte jednu z nabízených možností:

- ☐ Pravda
- ☐ Nepravda

Úloha 10

Dosud
nezodpovězeno

Počet bodů z 1,00

Úloha s
vláječkou

 [Upravit úlohu](#)

Která báseň není součástí básnické sbírky "Kytice"?

Vyberte jednu z nabízených možností:

- ☐ a. Holoubek
- ☐ b. U Tří lilíí
- ☐ c. Kytice
- ☐ d. Vrba